

ל הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם
בָּשָׂם תּוֹסֶפֶת
מ תּוֹסֶפֶת ע"ד
נ הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם
ס הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם
ע שֶׁת ע"ד וְכִפְרוּשׁ
הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם
הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם
וְכִפְרוּשׁ הָרֹב הַמִּגִּיד שֶׁם

פאור הלכה

(יצי) כמורה. בלי קורין ריב"א יינן, דבין שבכלי מחד לקף הוי כשחיתת תבלין במכתשת דאסור (ריב"ש) וא"כ אפילו לאכל מיד אסור; ונ"ל דה"ה בכלי קטן מאד הוצעו כנה אסור, דעכ"פ כלי הוא, אבל קטר לתחבו בכדי דקדק במ"ש ס"ט; ונ"ל דאפילו הוא קשה מאד שרי, כיון

* דה"איל וכ"י. עין במשנה בדורה מה שכתב

* דְּהֵאִיל וְכוּ'. עֵץ בַּמִּשְׁנָה בְּדוּרָה מֵה שִׁבְתְּהִי. וְהוּא מוֹכֵרִי הַמֶּמֶן אֲבָהֶה וְאֵלֶיהָ רָחָה, וְכָמוֹ עוֹד לְחַיֵּךְ גִּלְשֵׁת הַטָּיִל לִקְצֹן קִסְמִין שֶׁכֵּד סִיפֵי ו. דְּפִסֵּק שֵׁם הַמַּחְבֵּר דְּשׁוּרֵי אֶקְלָא מִתָּר בִּשְׁבֹת, וְלִפְיָךְ כִּחְבוּ דְּהֶאֱסֹר בְּזֶה מִשּׁוּם טוֹחֵן וְכַמוֹ שְׂבֻאֲנֵהוּ. וְלִשּׁוֹן 'דְּקַמְשׁוּרִי לֹה אֶכֶל' שִׁבְתָּה וְרָמָא אֵינִי דְּקָדְקֵק כָּל כָּף לִפְרוּשִׁם: * וְאֵינִי וְכוּ'. וְאִם יִכּוֹלִין לֵאמָרוֹ עַל-פִּי הַדִּיּוֹק בְּלִי חֲתוּפָה, צָרִיד עֵינִן קִצָּח וּפְמִיגָא. וְהֵנָּה הַשְׁלֵשׁ-עֶזְרוֹךְ מִזֵּרֵי בְדֻעָתָה הַטְּהִכִּילִם לְאַחֵר זְמַן, וְכַמוֹ שִׁבְתְּהִי בַּמִּשְׁנָה בְּדוּרָה, אֵף דְּהֶרְמִי-קַמְרִים קִסְמִין זֶה נִסְתַּפֵּס בְּזֶה, דְּאֶפְשֵׁר דְּלֹא הִתִּירוּ כִּי אִם בְּדִבְרֵי הַרְיָא לִמְאָכֵל אֲבָם, לִקְצֹן קִסְמִין שֶׁכֵּד כַּמוֹ שִׁבְתְּהִי, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבֹאֵר הַגֵּרָא דְּמִיבֵיא רָאִיָּה לְחַה דְּהֶרְשֵׁב־א מִתָּה דְּמִשְׁמַע בִּשְׁבֹת קִנְיָה דְּשַׁחַח וְתוֹרִיבִין הֵיךְ מִסֵּר לְחֲתוּף לִפְנֵי בְהֵמָה אִי לֹא מִשּׁוּם חִסְרָה בְּאֶבְלָא, אֲלֵמָא דְּאָף בִּשְׁבֹת הוּא מְאָכֵל בְּהֵמָה מִמֶּר: * הַתְּחִתְּהָ דְּהִנֵּךְ דִּקְ-דִּיק, בְּגִמְרָא אֵינִי: אֲמַר רַב פֶּאֶה, הוּא אֵמָן דְּפִרְסֵי סִקְקָא חֵיב מִשּׁוּם טוֹחֵן, וּפְרַשׁ רַשִׁי 'פִּרְסֵי' בְּחִיּוֹת דְּקִדְקֵק, וְכֵן כִּחְבוּ הַתּוֹסֵפוֹת דְּבִיבֵי דְּחִתְּיוֹת קִטְנוֹת קִצִּין סִטְיָה, אֲבָל בְּחִיּוֹת גְּדוֹלוֹת קִצָּח אֵין דִּירָה הַשְׁתִּינָה בְּכֵרֵי, וְכֵן כִּחְבוּ הַרְבֵּם 'דִּקְדִּיק', אֵף כֵּל נֶל לִעֲגֵן חֵיב, אֲבָל לִעֲגֵן אֲסוּר גַּם לְזִמְרָה מֵאֵד בְּזֶה, דְּבִכְרֵי קִמֵּב בְּסֵפֶר יִרְמִיָּה וְרַאִים לְהֶרָא מִמֵּין דְּשַׁעֲרֵי דִקְתָּא לֹא נֹדַע לָנוּ, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבֵית-יוֹסֵף דְּהֶצִּירָךְ לִעֲגֵן הֵרָא אִישְׁלֹא-נָדִיא² שֶׁשִּׁיעָה חֲתִיבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּמַקְצֵת וְגַם יִהְיֶה סִטְקָה לְשַׁעֲרָה, עֵץ שֵׁם: * לִפְנֵי זֶמְנֵים, עֵץ בְּמִנֵּן אֲבָרְהָם שִׁבְתָּה דִּקְשַׁמֶּע דְּלִפְנֵי מִי שֶׁיִּכּוֹל

שער הציוד

לְאֵל לְאֵלֶּיךָ כִּמוֹתֶיךָ, וְכִן מִשְׁמַע בְּבֹאֹר הַנְּהָרָא, וּבִאֲלֵהּ רַבָּה נִשְׁאָר בְּזֶה בְּצִירָיִךְ עֵינֶיךָ⁽⁴⁰⁾: (ל) אֲחֵרוּנִים, וְלֹא דָמִי לְדִלְקָשׁן בְּסַעֲרֵי יב, דְּהִסָּם חֵלָא מְרִירָא בְּסִינִי, אֲבָל הֵכָּא הֵם יִתְדוּסִים לָהּ: (נ) אֶף שְׁבִבְאֹר הַנְּהָרָא מִשְׁמַע דְּמִקֵּל לְכַתֵּשׁ בְּמַלְחָא בְּקִמְתָּא שֶׁל סִינֵינָא אֶף בְּמִרְדּוֹ, מִכָּל מְקוֹם קָשָׁה לְהִקֵּל לְמַעֲשֵׂהָ, כִּי כָל הָאֲחֵרוּנִים הַמְּחַמְרִים בַּפְּלִין אוֹרְכִין גַּם כֵּזֶה: (נ) שְׁבִילֵי קֶטֶט: (ז) תְּרוּמַת־הַדֶּשֶׁן: (ח) כָּלִילֵי כֹּהֵן מִזֶּה שֶׁנִּתְּבַח הַמֶּגֶן־אֲבִרְהָם בְּשֵׁם הַשְּׁלֹמֹה גְבוּרִים: (י) תְּרוּמַת־הַדֶּשֶׁן: (י) אֲחֵרוּנִים: (ל) תְּרוּמַת־הַדֶּשֶׁן: (ל) פְּרִי־קִגְדִים לְקֶשֶׁן בְּסִינֵן שֶׁכֵּן: (מ) טִי וְהַנְּהָרָא: (מ) מִגֶּן־אֲבִרְהָם, וְהֵינִי אֶפְלֹי הֵם רִאיוֹת לְטַלְטוֹל, מִסִּבָּה מִיב עֲמוּדָא בְּמַשְׁנֵה דְּבִשְׁבַת מְחַדְרִין אֲבָל לֹא מוֹסִיפִין, וְלִפְנֵי מַזִּים עַל הַתְּלוּשׁ לֹא עֲדִירָא בְּנֹדָא מוֹסִיפִין, וְכֵן מוֹכַח גַּם־כֵּן בְּסִימֵן שֶׁלֹּו סִינִיר־קֶטֶן יג בְּמִגֶּן־אֲבִרְהָם, דְּאֶפְלֹי עֲנִיפִים שְׁהִיבֵי מִתְּחִלָּה דְּמִתְּחִלָּה בְּטַלְטוֹל, אֶפְלֹי הֵכָּא אֲסוּר לִפְנֵי צִלְהֵם מַזִּים, וְהָא דְּנִשְׁמַר לְהַצְמִידִים שֵׁם בְּמַזִּים, עֲנִי שֵׁם בְּמַשְׁנֵה בְּרִירָה: (מ) מוֹעֲד־קֶטֶן ב' מַשְׁנֵה חֹדֶשׁ וְחִשּׁוֹם זֹרֵעַ, עֲנִי שֵׁם, וְהִנֵּה בְּמִגֶּן־אֲבִרְהָם בְּסִימֵן שֶׁלֹו סִינִיר־קֶטֶן ה: (מ) עֲלֵת־שִׁבְתָּ תְּרוּמָה: 1 פַּמְפִּיה, 2 מִאֲכַל מִתְּרַבָּה מִינֵי יִרְקוֹת.

הלכות שבת סימן שבא

ביאורים ומוספים

[משנה"ב ס"ק לו]

ובאליה נכה נשאר בזה בצריך צדקו.

(47) ודוקא בשר חי כשר אסור לחתוך דק דק, שמופני חשיבותו אינו עומד אלא לעופות, אבל בשר נבילה שרובו עומד לאכילת כלבים, כתב בבית הלל לקמן (סי' שכד ס"ו ד"ה ועין לעיל) שכיון שלאכילת כלבים אין צורך לחתוך את הבשר דק דק, אין בו משום טוחן, ומותר לחתכו דק דק אפילו לעופות.

[משנה"ב ס"ק לו]

הרי זה דרך חל' (48) וכו', והוא הדין בכלי אחר המיוחד לק' (49).
(48) ובגדר 'עובדין דחול', כתב הכלכלת השבת (כללי לט מלאכות אות א ד"ה אמנם) שלא אסרו חכמים עשיית פעולות מסוימות אלא באחד מני אופנים: א. מעשה שיש לחוש שמא יבוא על ידו לעשות מלאכה; ב. מעשה שיש בו טירחה יתירה; ג. פעולה הרומה לאחת מליט מלאכות. ובשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד טוחן אות ד) כתב, ש'עובדא דחול' הוא כאשר עושה את המלאכה בצורה טובה כמו המלאכה הקבועה שעושה בחול, ולא ניכר שעושה אותה לצורך שבת רק כעראי וללא הקפדה על המלאכה שתיעשה יפה. והגרשו' איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ב אות ב) כתב, שנראה ש'עובדא דחול' היא כל פעולה שרגילים לעשות אותה בשנה שמועסקים בדבר שאסור לעשותה בשבת. וסיים דבריו שאף על פי כן אינו יודע דבר ברור בזה.

(49) ומיעור דברים שאין בהם משום טוחן בכלי המיוחד לטחינה 'ומערך תפוחי אדמה'. כתב הגרשו' איערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שיתכן שאסור משום שנחשב כדרך חול. כיון שמסתבר שרגילים למערך בכלי זה גם דברים האסורים משום טוחן.

וכלי המיועד לחיתוך ביצים לפרוסות, דעת הגרשו' איערבך (ששיב פ"ו ס"ג והע"י) שיותר לחתוך בו בשבת ויתכן שמותר אפילו דברים שיש בהם משום טוחן [אבל לטחון בו אסור], ואין זה נחשב דרך חול, שכיון שכלי זה עשוי מכמה סכינים רגילים, נחשב הוא כשאר כלי סעודה. וכן כתב בשו"ת אגרות משה (אורח ח"ד סי' עד טוחן ס"ק ד), וביאר שכיון שאין כלי זה עושה אלא פרוסות בלבד, שאין בו משום טוחן כלל, אין השימוש בו אסור משום 'עובדין דחול'.

וכלי המיועד לחתוך בו אך ורק סמוך לאכילה, כתב הגרשו' איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ב אות א) שאין השימוש בו אסור משום 'עובדין דחול', שהרי מותר לחתוך בדבר מאכל סמוך לסעודה, ואם כן אין כלי זה נחשב ככלי שטוחנים בו, אלא כשאר כלי הסעודה.

וכעין זה כתב שם לענין כלי שמיוחד לברור בו לצורך מידי בלבד, כגון תימן שיש בפיו מסגנת לטב את עלי התה, שמותר להשתמש בו בשבת, ואין שימוש זה אסור משום 'עובדין דחול', שכיון שמותר לברור אוכל מתוך פסולת סמוך לסעודה, אם כן אין כלי זה נחשב ככלי שבוררים בו, אלא כשאר כלי סעודה.

[משנה"ב ס"ק לו]

מִתְּרֵי לְהַשְׁקִיטֵן (50) וכו', אסור לְטַרֵּחַ פֶּשְׁכִּילִים (51).

(50) ואף על פי שלא יאכלם היום, אין זה נחשב כהכנה משבת לחול. ובטעם הדבר כתב השו"ע הרב (ס"ו) שכיון שהדירות ראוים לאכילה היום, אין ניכר כלל שטרח משבת לחול, שהרי יתכן שיאכלם היום.
(51) וכן כתב לעיל (ס"ק כא) לענין הדחת בשר שלא נמלח, כשחל יום ג' לשחיטת הבהמה בשבת נשאר לא ימלחנו יאסר אחר כך לבשלו, שכיון שאינו רוצה לאכול דווקא, וגם אין דרך לאכול בשר חי, אם כן ניכר שטרח משבת לחול ואסור. ולעשות כן ע"י נכר במקום הפסד, ראה מה שכתב שם לדעת המג"א ולדעת האחרונים, וראה מה שכתבנו שם ולקמן (סי' שיש ס"ק סב).

המשך במילואים עמוד 54

[משנה"ב ס"ק כה]

וקמו בְּקִרְיָא.

(41) והטעם שחיתוך פלפלין בסכין אינו נחשב שינוי, אף על פי שהדרך לשוחקם במדור, ביאר הקצות השלחן (סי' קכט בד"ה ש"ק יב). שכיון שהדרך לחתוך שאר דברי מאכל בסכין, אין פעולה זו נחשבת שינוי.

[משנה"ב ס"ק כז]

אָבֵל לְחַתְּכוֹ דֶּק־דֶּק בְּחוּרְפָּא וְסִינְיָא אָסוּרָא.

(42) ואף על פי שמלח אינו גידולי קרקע, דברי מאכל שאינם גידולי קרקע כגון בשר או גבינה מבואר בשו"ע (ס"ט) שאין בהם איסור טוחן, כתב השו"ע הרב (ס"ב) שכיון שמלח אינו נאכל בפני עצמו אלא על ידי תערובת, נחשב כתבלין ולא כבשר או גבינה.

[משנה"ב ס"ק ל]

דָּאִין טוּחֵן אַחַר טוּחֵן⁴⁴, וּמִפְּלֵ מְקוֹם בְּמִקְהָלֶשֶׁת אָף מִלֵּחַ זֶה אָסוּר לְקַתְּשָׁא.

(43) ובביאור הטעם שמלח דק שונה ממלח גס, ומותר לחתכו, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקד ס"ה) שמלח דק הוא המתבשל ממי מעינות מלוחים, שמייבשים אותם בתבניות, ולאחר היבוש נאסף בהם המלח, וחיבורו הוא רק ואפשר לדוכו בנקל, ואינו קשה כגרעיני מלח של ים הנעשה בידי שמים.

(44) ובטעם הדבר כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקד ס"ז), שהוא חומרא משום מראית העין, ולא משום איסור טוחן. והוסיף (שם) שאיסור זה אינו ברור, ומשום כך יתכן שלכל הדעות ביו"ט אין להחמיר בזה, וכמו שהתירו לכתוש פלפלין במדוכה ביום טוב, אף על פי שבשבת אסור לעשות כן.

[משנה"ב ס"ק לא]

דָּאִין טוּחֵן אֶלָּא בְּגִדוּלֵי קֶרֶקֶע⁴⁵ וכו', אָבֵל דָּעֵתוּ לְהַנִּיחוֹ לְאַחַר זְמַן⁴⁶.

(45) וביאר החזו"א (אורח סי' נו ד"ה ומשיב), שאין הכוונה שכל דבר שאינו גידולי קרקע אין בו משום איסור טוחן, וכמו באיסור מעמר דש שאינם נהגים אלא בגידולי קרקע, שהרי הכותש רגבים חייב משום טוחן, אלא כוונת הדברים שאין טחינה בדבר מאכל אלא כשהוא גידולי קרקע, אולם דבר שאינו מאכל יש בו משום טוחן אף על פי שאינו גידולי קרקע. והוסיף, שאף על פי שמלאכת טוחן לא היתה במשכן אלא בגידולי קרקע [כמו גם מלאכות מעמר ודש] מ"מ אין למדים מהמשכן את פרטי המלאכה, אלא רק את צורתה, ועימור דבר שאינו גידולי קרקע נחשב כשינוי בצורת המלאכה, מה שאין כן טחינת דבר שאינו גידולי קרקע, שאין בזה שינוי מצורת המלאכה.

(46) ודעת החזו"א (שונה הלכות סכ"ד) שאין להקל ולחתוך דבר מאכל שאינו גידולי קרקע אלא סמוך לסעודה.

